

Η διάσταση γηγενών - προσφύγων

ΘΕΜΑ τύπου Β με πηγή

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το παράθεμα που σας δίνεται, να παρουσιάσετε τη διάσταση προσφύγων και γηγενών, όπως αυτή εκφράστηκε στην οικονομική (μονάδες 6), πολιτική (μονάδες 4) και κοινωνική ζωή (μονάδες 15) μέχρι τη δεκαετία του 1940.

Μονάδες 25

Κείμενο

Η απομόνωση του προσφυγικού συνόλου απέναντι στην ελληνική κοινωνία αίρεται σιγά σιγά. [...]

Ολόκληρος ο ντόπιος πληθυσμός που είχε πια εξοικειωθεί με το θέαμα των εκκλησιών και των θεάτρων κατειλημμένων από τις προσφυγικές ομάδες, που είδε τα σπίτια του να επιτάσσονται, που απόκτησε τη συνήθεια να ενημερώνεται καθημερινά από τον τύπο για την υπόθεση των προσφύγων, μαθαίνει τώρα να ζει και να συνεργάζεται μαζί τους στη γειτονιά, στο σχολείο, στους τόπους δουλειάς ή στο κοινοβούλιο. [...]

Μέσα στις επερχόμενες δεκαετίες[...] πρόσφυγες θα κατακτήσουν όλο το φάσμα των ελεύθερων επαγγελματιών. Πρόσφυγες θα πλημμυρίσουν τα πνευματικά κέντρα. Πρόσφυγες θα γεμίσουν τα εργοστάσια –είτε ως εργάτες είτε ως εργοδότες.

Η ένταξη, όπως είναι φυσικό, δεν πραγματοποιείται μέσα στην τέλεια αρμονία ούτε χωρίς αντίδραση από την πλευρά των αυτοχθόνων. Είναι επίσης φυσιολογικό, παράλληλα με τις «διαπραγματεύσεις» με τους ντόπιους, να αυξάνουν οι διαφορές απόψεων. Ο αρχικός φόβος για μια κοινωνική αναστάτωση που θα οφειλόταν στην παρουσία των χιλιάδων περιθωριακών ατόμων αφήνει τη θέση του σε ανησυχίες σχετικές με τον ανταγωνισμό στον οικονομικό και επαγγελματικό τομέα, ανησυχίες που αγγίζουν όλα τα ελληνικά κοινωνικά στρώματα. Η ντόπια αστική τάξη από τη μια μεριά συνθηκολογεί κι από την άλλη αντιστέκεται και η δυσαρέσκεια παραμένει άλλοτε σιωπηρή κι άλλοτε έκδηλη.

Η αγροτική και η εργατική τάξη βλέπουν να εμπλουτίζεται το δυναμικό τους με ικανοποίηση αλλά ταυτόχρονα και με σκεπτικισμό. Αλλά είναι βέβαιο ότι οι αντιπαραθέσεις και οι συγκρούσεις, που υποβόσκουν ή εκδηλώνονται, δεν κάνουν άλλο παρά να επιβεβαιώνουν το πρώτο αληθινό βήμα της κοινωνικής ανάμιξης.

Βίκα Δ. Γκιζελή, *Κοινωνικοί μετασχηματισμοί και προέλευση της κοινωνικής κατοικίας στην Ελλάδα (1920-1930)*, Επικαιρότητα, Αθήνα 1984, σσ. 260-263

Απάντηση

Από βιβλίο: Σελ. 165-166: «Σε γενικές γραμμές ... στη νέα πατρίδα τους»

Ενδεικτική σύνθεση

Σε γενικές γραμμές υπήρχε διαφορά **νοοτροπίας και ιδιοσυγκρασίας** μεταξύ προσφύγων και γηγενών. Οι γηγενείς αναφέρονταν συχνά στο ήθος των προσφύγων (κυρίως των αστών), στη ροπή τους για διασκέδαση και την κοσμοπολίτικη συμπεριφορά αυτών και των γυναικών τους. Οι πρόσφυγες από τη μεριά τους μιλούσαν για το χαμηλό μορφωτικό και πολιτιστικό επίπεδο των ντόπιων και πρόβαλλαν την ελληνικότητά τους, την οποία οι ντόπιοι συχνά αμφισβητούσαν. Γενικά, όπως αναφ. στην π., η συνύπαρξη προσφύγων και αυτοχθόνων οδηγούσε σε αντιπαραθέσεις καθώς οι ντόπιοι έβλεπαν τα σπίτια τους να επιτάσσονται, το φόβο για κοινωνική αναστάτωση να τους καταλαμβάνει και η ενσωμάτωση χιλιάδων προσφύγων δημιουργούσε ανταγωνισμό στον οικονομικό και επαγγελματικό τομέα, κάτι που επηρέαζε όλα τα κοινωνικά στρώματα. Επομένως, όπως αναφ. στην π., η αφομοίωση των προσφύγων δεν έγινε πάντα υπό τις καλύτερες συνθήκες, καθώς υπήρχαν αντιδράσεις εκ μέρους των γηγενών.

Ειδικότερα, η διάσταση προσφύγων και γηγενών εκφράστηκε κυρίως, όπως προαναφέρθηκε, τόσο στην οικονομική όσο και στην πολιτική και την κοινωνική ζωή.

- **Στην οικονομική ζωή.** Υπήρχε ανταγωνισμός στην αγορά εργασίας όπου καταγράφεται η κατάληψη από τους πρόσφυγες ελεύθερων επαγγελματιών και εργοστασίων είτε ως εργατών είτε ως εργοδοτών. Ωστόσο, σύμφωνα με το παράθεμα, στην ιδιοκτησία της γης και στις

επιχειρηματικές δραστηριότητες οι ανταγωνισμοί και διαξιφισμοί που εμφανίζονται δημιουργούν το υπόβαθρο για κοινωνική ενσωμάτωση. Η αστική τάξη διακρίνεται από μια διττή και αντικρουόμενη στάση («συνθηκολογεί» και «αντιστέκεται») καθώς η δυσαρέσκεια παραμένει άλλοτε σιωπηρή κι άλλοτε έκδηλη. Τέλος, και η αγροτική και η εργατική τάξη, δέχονται την ενσωμάτωση προσφύγων για τον εμπλουτισμό του δυναμικού τους ικανοποιητικά αλλά και με επιφύλαξη.

- **Στην πολιτική ζωή.** Πριν ακόμη από την παροχή στέγης και εργασίας, οι πρόσφυγες απέκτησαν την ελληνική ιθαγένεια και πολιτικά δικαιώματα. Εντάχθηκαν στο κόμμα του Βενιζέλου τόσο ως ψηφοφόροι όσο και ως πολιτευτές, βουλευτές και υπουργοί. Οι αντιβενιζελικοί και ο αντιβενιζελικός τύπος καλλιεργούσαν το μίσος εναντίον τους ενώ οι ίδιοι αναπτύσσονταν και κατακτούσαν τους επαγγελματικούς χώρους και τα πνευματικά κέντρα της χώρας. Στα πλαίσια αυτά ο ντόπιος πληθυσμός απέκτησε τη συνήθεια να ενημερώνεται καθημερινά από τον τύπο για την υπόθεση των προσφύγων.

- **Στην κοινωνική ζωή,** μετά το πρώτο διάστημα οι γηγενείς εναρμονίστηκαν με τα νέα δεδομένα της άφιξης των προσφύγων και προσαρμόστηκαν στο θέαμα των δημόσιων κατειλημμένων από πρόσφυγες χώρων, όπως οι εκκλησίες και τα θέατρα. Ωστόσο, πρόσφυγες που κατοικούσαν στους συνοικισμούς ήταν απομονωμένοι, δεν είχαν συχνές επαφές με ντόπιους και προτιμούσαν να συνάπτουν γάμους μεταξύ τους. Δεν συνέβαινε, όμως, το ίδιο με τους πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μέσα στις πόλεις ή τα χωριά. Ο χώρος εργασίας, το σχολείο, η εκκλησία και κυρίως η γειτονιά έδιναν ευκαιρίες επικοινωνίας με τους ντόπιους. Σιγά-σιγά άρχισαν να συνάπτονται μικτοί γάμοι, που με την πάροδο του χρόνου γίνονταν όλο και περισσότεροι.

Η αντίθεση μεταξύ προσφύγων και γηγενών, σε ελάχιστες περιπτώσεις πήρε τη μορφή ανοικτής σύγκρουσης εφόσον ο ντόπιος πληθυσμός, όπως αναφ., συνήθισε να συναναστρέφεται και να συγχρωτίζεται με τους πρόσφυγες στη γειτονιά, στο σχολείο, στην εργασία, καθώς και στο κοινοβούλιο. Ο όρος «πρόσφυγας», όμως, είχε στην κοινή συνείδηση

υποτιμητική σημασία, για πολλά χρόνια. Η διαχωριστική γραμμή μεταξύ προσφύγων και γηγενών έπαψε να υπάρχει μετά τη δεκαετία του 1940. Αλλά και από πιο πριν οι πρόσφυγες πρώτης γενιάς και αργότερα τα παιδιά και τα εγγόνια τους συμμετείχαν σε όλες τις δραστηριότητες στη νέα πατρίδα τους.